

Skogens roll i försörjningsberedskapen

Skogsnäringen är ett frekvent debatterat och diskuterat område. Dock är skogens roll i samhället och ur ett beredskapsperspektiv mycket större än vad som visats i den senaste tidens skogsdiskussioner – något som diskuterades på KSLA under ett rundabordssamtal.

I maj arrangerade arbetsgruppen Skog och bioenergi

ett rundabordssamtal inom KSLA:s försörjningsberedskapsprogram tillsammans med IVA:s avdelning VIII Skogsnäringens teknik. Särskilt inbjudna ledamöter från KSLA och IVA, samt ett antal externa gäster, närvarade och samtalet inleddes med korta inspel från akademi, industri och myndighet för att ge en bredare förståelse för vad som sker på området och vilka eventuella luckor som finns. Rundabordssamtalet, och de gruppdiskussioner som följde, fokuserade dels på vilken roll som skogsnäringen har i den svenska försörjningsberedskapen, dels på vilka utmaningar som finns och åtgärder som behöver sättas in för att stärka näringen.

Deltagarna konstaterade tidigt att skogens roll för den svenska försörjningsberedskapen dessvärre är något av en icke-fråga i dagsläget, även om en robust skogspolitik och skogsnäring kräver att ett sådant perspektiv inkluderas. Skogsnäringen är utan tvekan essentiell inom flera viktiga delar i samhället. I fyra av de sex beredskapssektorer som Birgitta Böhlin lyfter som särskilt viktiga i sin utredning SOU 2023:50 *En modell för svensk försörjningsberedskap*, är skogsnäringen en nyckelspelare – inom *Energiförsörjning*, *Transporter*, *Livsmedelsförsörjning* och *dricksvatten* samt *Hälsa, vård och omsorg*, har skogsnäringen en avgörande roll.

- **Energiförsörjning** är skogsnäringens mest centrala bidrag till försörjningsberedskapen genom värme-, drivmedel- och elkraftsproduktion, där bioenergi idag är vårt största energislåg. Fungerande och motståndskraftiga försörjningskedjor måste säkras, och det krävs en långsiktighet i politiken för att till exempel biodrivmedelsanläggningar ska kunna byggas. Skogsnäringen har också en viktig roll i att röja ledningsgator och bygga ledningsstolpar vid återuppbyggnad.

Grot används i hög grad för att skapa bioenergi. Foto: Ylva Nordin.

- **Livsmedelsförsörjning och dricksvatten.** Mycket av det livsmedel vi köper i dagligvaruhandeln kräver förpackningar som kommer från skogsindustrin. Det finns också

en potential i skogen att försörja med bärochsvamp under perioder av kris och krig.

Livsmedel kräver förpackningar som kommer från skogsindustrin.

- **Transporter** är något som hela samhället, inklusive skogsnäringen, är beroende av. I kris och krig behövs fungerande logistik och väginfrastruktur inom både civilt och militärt försvar. Idag underhålls och röjs många befintliga skogsbilvägar av skogsindustri och skogsägare, denna funktion blir om möjligt ännu viktigare vid en krissituation.

Skogsägare röjer skogsbilvägar, en funktion som blir än viktigare i en krissituation. Foto: Sigge Nordin.

- **Hälsa, vård och omsorg.** Skogsindustrin är en viktig försörjare av hygienartiklar till hela befolkningen samt till vård och omsorg. Under pandemin var, utöver vanliga hygienartiklar, produktionen av ansiktsmasker och handsprit av stor betydelse.

Produktionen av ansiktsmasker var av stor betydelse under pandemin. Foto: Anshu A/Unsplash.

Under samtalet landade deltagarna även i en mängd utmaningar som står i vägen för, eller på annat sätt försvårar, en starkt försörjningsberedskap inom skogsnäringen. Nedan listas tre av dessa utmaningar och hinder:

- **Skogsnäringen är exportberoende och värdekedjorna är komplexa.** I många andra fall pratar man om ett importberoende av centrala insatsvaror, vilket även gäller för skogsnäringen. Men denna sektor är också högst exportberoende där en majoritet av de förpackningar som produceras går på export. Saknas exportmöjligheter kan en prioritering av vilka bruk som ska fortsätta producera behöva ske. Samtidigt är det viktigt att ha i åtanke att exporten är avgörande för att stötta andra, främst europeiska, länder vid en krissituation. Värdekedjorna är komplexa långt ut i kundleden. Att ha beredskap för att säkra exporten är, om möjligt, därför av stor vikt.
- **Riktad FoU och viktiga analyser saknas inom området.** Idag finns sällan försörjningsberedskap som centralt begrepp i forskningsutlysningar. Detta behöver aktivt inkluderas, och inom en rad områden måste forskare börja våga testa nya hypoteser och scenarier. Vidare behöver kunskapsmaterial och analyser utvecklas kring dagens skogsindustri i Sverige: Hur kan råvaran användas på ett annat sätt i kris? Vilka produkter och fraktioner skulle kunna produceras i existerande anläggningar? Vilken flexibilitet finns? Vilka unika förutsättningar har olika anläggningar som gör dem mer eller mindre lämpade för produktionsomställning? Vilka insatsvaror är kritiska och

aktuella för lagerhållning? Hur kan systemet effektiviseras för att få ut så mycket som möjligt av skogsråvaran och biomassan? Vilka nya avvägningar kommer behöva göras vid olika typer av kriser?

- **Samordningen saknas mellan kommuner, regioner, myndigheter och näring.** Det här är en viktig och stor utmaning. Hur kan man etablera en central planering av vilka insatsvaror som krävs och hur ersättningsfrågor ska hanteras? Vem betalar för lagerhållning eller för att bygga upp kapacitet för inhemsk produktion av biodrivmedel? Mycket fokus och förhoppning läggs på att utveckla värdekedjan för grot. Hur samordnar man utvecklingen av omgivande infrastruktur? Alla aktörer behöver planera och öva tillsammans utifrån olika scenarier. I dagsläget är det upp till varje kommun om skogsnäringen klassas som samhällskritisk eller ej.

Mer kunskap och diskussion behövs, och som en del av akademiernas ansvar fortsätter därför KSLA och IVA sitt samarbete: skogens roll i den svenska försörjningsberedskapen ska identifieras och definieras, och värdekedjeanalyser genomförs för att på så sätt tydligare etablera var åtgärder behöver sättas in. Genom att inkludera flera externa aktörer, däribland relevanta myndigheter, i detta samarbete, skapas positiva följeffekter. Aktörerna får ökad kunskap om skogsnäringens roll i försörjningsberedskapen, samtidigt som värdekedjornas behov och näringens flexibilitet och anpassningsbarhet belyses.

Jenny Asplund